

‘protiv-sistemske’ političke partije (SPS, SRS, JUL), teško je braniti stav da je obračun sa kriminalom bio moguć bez privremene suspenzije određenih ustavnih sloboda.

Pogrešna je i kritika koja osporava vanredno stanje jednostavnim ukazivanjem da se njime ograničavaju osnovna ustavna prava. Kako sam već pokušao da pokažem, ograničenje osnovnih prava element je pojmovnog određenja vanrednog stanja u demokratiji:

legitimacijski osnov ovih ograničenja upravo je zahtev za obnovom situacije u kojoj će građani biti u stanju da nesmetano uživaju ustavom garantovana prava. Zato bi kritika trebala da pokaže da je pre uvođenja vanrednog stanja status osnovnih prava bio takav da nije zahtevao vanredne mere, ili pak da su mere koje se uvode i primenjuju u toku vanrednog stanja takve da trajno narušavaju osnovna prava. Prvu od ove dve kritičke primedbe je teško odbraniti, jednostavno zato što je kriminal u Srbiji proizveo haos koji je praktično obesmislio formalne strukture prava i države. Druga primedba je ozbiljnija, pošto upućuje na neophodnost razlikovanja vanrednih mera i zakona:

“Vanredne mere po definiciji ne mogu da budu izvor novog pravnog stanja. Kompetencije aktera ‘vanrednog stanja’ su, doduše, u jednom pravcu proširene (jer oni imaju pravo da suspenduju delove ustava i pravnog sistema), ali su u drugom pravcu veoma ograničene: njihov zadatak je konkretan i po svom sadržaju negativan, tj. ne realizovanje nekog vlastitog cilja, nego tehničko-praktično omogućavanje ustavno-pravne normalnosti.”

Ovaj uvid je izvanredno važan za naš kontekst. Dok ideološke kritike vanrednog stanja neopravdano optužuju vlast za “prikriveno uvođenje jednopartijskog sistema”, “progon političkih neistomišljenika” i slično, pravi problem je u tački koja ne nailazi na načelan otpor opozicije: državna vlast je prešla granicu između vanredne mere i zakona. Umesto osporavanja konkretnih rešenja u predloženim promenama ‘paketa krivičnih i pravosudnih zakona’, bilo je neophodno ukazivati da se u vreme vanrednog stanja jednostavno ne mogu i ne smeju donositi niti revidirati zakoni koji će važiti za normalno stanje. Granica legitimnog delovanja vlasti u vanrednom stanju je uklanjanje prepreka normalnom funkcionisanju pravnog sistema. Kreiranje pravnog sistema za buduće normalno stanje ne može biti ocenjeno drugačije nego kao zloupotreba ovlašćenja. Drugi primer je još drastičniji: u toku vanrednog stanja vlast i opozicija su se našli za istim stolom na zadatku za koji nije bilo vremena u prethodnih trideset meseci. Reč je o donošenju ustava. U završnom odeljku pokušaću da pokažem da je ideja o kreiranju ustavnog okvira buduće demokratske državnosti iz perspektive vanrednog stanja dalekosežno pogrešna.

Konačno, ako uporedimo vanredno stanje u Srbiji sa apstraktnim pojmovnim određenjem ovog instituta, uočićemo još jedan paradoks, koji ne govori protiv vanrednog stanja, ali naglašava aporiju naše situacije:

“Tamo gde društvena stvarnost nije dosledno regulisana pravnim sistemom, i gde državna vlast ne mora specijalno legitimisati svoje – ma kako široke – kompetencije, razlika između normalnog i vanrednog stanja postaje difuzna.”

Dok u ustavnoj državi odluka o uvođenju vanrednog stanja upućuje na interpretaciju faktičke situacije kao teške krize demokratije, pri čemu se ovakva odluka opravdava upravo imperativom povratka u pred-krizno stanje, kod nas nije reč o obnovi narušene demokratije, već mnogo pre o uspostavljanju ustavne demokratije tamo gde je nije bilo. Koncentrisano na povlačenje jasne granice između prava i neprava, te između države i kriminala, vanredno stanje u Srbiji funkcioniše kao zakasnelo revolucionarno uklanjanje prepreka početku izgradnje ustavne demokratije. Ili, vanredno stanje u Srbiji nije borba protiv aktuelne krize koja je osporila ono što smo imali u prethodnom periodu. Zadatak vlasti u Srbiji nije da